

"PLAGIJAT U CRNOJ GORI: KORUPCIJA KOJU OPRAŠTAMO?!"

PLAGIJAT U CRNOJ GORI: KORUPCIJA KOJU OPRAŠTAMO?!

Izdavač:

Centar za monitoring i istraživanje CeMI

Ul. Josipa Broza 23a

81 000 Podgorica

e-mail: cemi@t-com.me

www.cemi.org.me

Za izdavača:

mr Zlatko Vujović

Autor:

mr Ana Selić

Dizajn i štampa:

Studio Mouse, Podgorica

Izrada sažetog prijedloga politike je podržana od strane
Open Society Foundation – Think Tank Fund-a iz Budimpešte

Disclaimer:

Centar za monitoring i istraživanje CeMI snosi isključivu odgovornost
za sadržaj ove publikacije.

Sadržaj:

<u>Uvod</u>	5
I OPIS PROBLEMA.....	5
II PRAVNI OKVIR.....	6
III ANALIZA STANJA.....	8
IV PRIMJERI DOBRE PRAKSE	9
V ZAKLJUČAK I PREPORUKE	11
<u>Bibliografija</u>	12

Uvod

Plagiranje predstavlja jedan od osnovnih problema današnjeg obrazovnog sistema kako Crne Gore tako i mnogih razvijenih zemalja. Kroz svoj rad u proteklih pet godina Centar za monitoring i istraživanje se kroz različite projekte bavio temom plagiranja i akademske prevare u obrazovnom sistemu Crne Gore. Ovaj sažeti prijedlog praktične javne politike napisan je kao rezultat rada na projektu „Jačanje think-tank kapaciteta u borbi protiv korupcije“ koji CeMI realizuje uz podršku Think Tank Fund-a iz Budimpešte. Cilj ovog sažetog prijedloga praktične politike je da, u sažetoj formi, predstavi problem plagiranja kao oblika akademske prevare koji je, na osnovu naših dosadašnjih istraživanja, veoma rasprostranjen oblik korupcije u našem društvu, kao i da definiše preporuke čija bi primjena unaprijedila trenutno stanje u ovoj oblasti. Ovaj prijedlog politike se sastoji od pet dijelova: opisa problema – gdje je odabrana definicija plagiranja koja najviše odgovara akademskom plagiranju, opisa pravnog okvira koji reguliše pitanje plagiranja u Crnoj Gori, analize stanja u Crnoj Gori u pogledu borbe protiv plagiranja akademskih radova, primjera dobre prakse u borbi protiv plagiranja i preporuka za unaprijeđenje situacije u ovoj oblasti.

I Opis problema

Plagiranje je korišćenje djela, riječi ili ideja druge osobe, bez navođenja izvora. Sam izraz dolazi od latinske riječi *plagere* (i grčke: *plagion*) što znači oteti i smatra se formom krađe i kršenjem integriteta u akademskoj zajednici.¹ Mnogi fakulteti su napravili svoje definicije plagiranja, kako bi obuhvatili sve forme ove pojave i postavili jasne sankcije. Na primjer, Teksaski Univerzitet u Ostinu daje jednu od detaljnijih definicija akademskog plagiranja: „Plagiranje je prisvajanje, kupovina, primanje na poklon, ili na bilo koji drugi način sticanje materijala koji se pripisuje drugom licu/izvoru, bilo da se radilo o riječima, idejama, ilustracijama, strukturi, informatičkom kodu, ili drugom načinu izražavanja, i predstavljanje ovog materijala kao sopstvenog akademskog rada.“²

Različiti univerziteti i izvori navode više tipova plagiranja. Kao najčešće navođene tipove plagiranja na sajtu www.plagiarism.org, jednom od resursnih centara za istraživanje i borbu protiv plagijata izdvojeni su sledeći tipovi:

1. **Poklonjeno autorstvo** – Odnosi se na slučajeve u kojima osoba nije autor teksta, nego je tekst napisao neko drugi u ime te osobe. Poseban vid plagiranja je kupovina akademskih radova na sivom tržištu. Ova pojava, tzv. **ghost-writing**, je globalno raširena i postoje na hiljade kompanija “fabrika eseja” koje se bave masovnom proizvodnjom radova za studente. Pored toga što je ova pojava sama po sebi prisvajanje tuđeg rada, ove “fabrike” često ne sadrže nikakvu kontrolu kvaliteta, te postoji velika mogućnost kupovine rada koji je već plagijat.³
2. **Potpuni plagijat** – Odnosi se na slučajeve u kojima osoba potpisuje cijelo tuđe djelo svojim imenom. Naročito teškim prekršajem smatra se prepisivanje pisanih radova drugih studenata i studentkinja;
3. **Autoplagijat** – Odnosi se na predstavljanje vlastitog rada, prethodno predatog za neki drugi predmet ili nastalog u drugu svrhu, kao izvornog;
4. **Plagijat prevodom** – Odnosi se na slučajeve u kojima osoba objavljuje prevod tuđeg teksta bez navođenja izvora;

¹ Yale College Writing Center: “Understanding and avoiding plagiarism”, dostupno na: <http://writing.yalecollege.yale.edu/>

² Definicija dostupna na sajtu Univerziteta: <http://www.lib.utexas.edu/services/instruction/learningmodules/plagiarism/>

³ “Be ware the essay mills” <http://www.academiccomposition.com/beware-the-essay-mills/>

5. **Kopiranje djelova tuđeg rada** – Odnosi se na slučajeve u kojima osoba preuzima djelove tuđeg teksta bez navođenja izvora (uključujući Internet). Osobito teškim prekršajem smatra se prepisivanje pisanih radova drugih studenata i studentkinja.
6. **Parafraziranje bez reference** – Odnosi se na preuzimanje ukupnog smisla ili pojedinih ideja tuđeg teksta bez navođenja izvora;
7. **Citiranje izvan konteksta** – Odnosi se na slučajeve u kojima osoba prepisuje ili parafrazira tekst, a ne citira precizno ili ne navodi precizno i u potpunosti izvor.

Uzroci plagiranja mogu biti različiti, kao i uzroci korupcije – od preopterećenosti studenata, nedostatka kontrole na fakultetima, nezainteresovanosti za temu rada, pa do poremećenog sistema vrijednosti u kojem je akademska prevara opravdano sredstvo za dolazak do cilja – bolje ocjene ili diplome u ovom slučaju.

Posljedice plagiranja su izuzetno ozbiljne, kako za samog studenta/učenika, tako i za njegov fakultet, Univerzitet i budući posao. Posljedice mogu biti:

- Individualne – gdje se ugrožava lični profesionalni i akademski integritet . Uz uobičajene sankcije koje slijede, kao što su nedovoljna ocjena i izbacivanje sa fakulteta, svi ostali radovi dotičnog studenta gube na vrijednosti i dovode se u pitanje sva ostala dostignuća.
- Posljedice po akademsku ustanovu – Ukoliko je na nekom fakultetu postojao veliki broj slučajeva plagiranja i sumnji na plagiranje od strane studenata, urušava se profesionalni kredibilitet te ustanove i dovodi u pitanje validnost svih diploma stečenih u ovoj ustanovi.
- Posljedice po poslodavca koji je zaposlio plagijatora - Urušavanje integriteta osobe koja je plagirala studentski rad, takođe može da uruši kredibilitet institucije u kojoj je ta osoba zapošljena. Dodatno, velika je mogućnost da će osoba koja je jednom plagirala, ponoviti isti način rada i na svom radnom mjestu, što može dovesti do pravnih posljedica kako za pojedinca, tako i za instituciju odgovornu za njegov rad.⁴

Ozbiljnost posljedica plagiranja smo mogli da vidimo ne samo u akademskoj zajednici, već i u svijetu zabave, književnosti i politike. U slučajevima Njemačke i Rumunije plagiranje je rezultiralo ostavkama ministara. Rumunski premijer je optužen za plagiranje svoje doktorske teze u 2012. godini, a u Njemačkoj su ministri odbrane i obrazovanja podnijeli ostavke zbog optužbi za plagiranje.

Studentkinja sa Harvarda, koja je napisala knjigu „How Opal Metha Got Kissed, Got Wild and Got a Life“ je izgubila ugovor za film sa filmskom kućom DreamWorks zbog optužbi za plagiranje.⁵

U svijetu zabave, glumica Kim Hye-soo se izvinila zbog kopiranja većeg dijela svoje magistarske teze u 2001.⁶

II Pravni okvir

Plagijat može djelimično da se dovede u vezu sa povredom autorskih prava, koja su definisana **Zakonom o autorskim i srodnim pravima**⁷, a **Krivični zakonik** ga u članu 223. st. 1 definiše

⁴ Biblioteka Univerziteta u Teksasu "Posljedice plagiranja", dostupno na <http://www.lib.utexas.edu/services/instruction/learningmodules/plagiarism/consequences-transcript.html>

⁵ The Harvard Crimson "Student's Novel Faces Plagiarism Controversy", dostupno na: <http://www.thecrimson.com/article/2006/4/23/students-novel-faces-plagiarism-controversy-beditors/>

⁶ Plagiarism.org: "A national strategy for addressing student plagiarism", str 1, dostupno na: http://www.turnitin.com/assets/2014-05-29_National_plagiarism_strategy_a_case_study.pdf

⁷ Zakon o autorskim i srodnim pravima (Sl. List Crne Gore br. 37/2011)

kao krivično djelo: „Ko pod svojim imenom ili imenom drugog u cjelini ili djelimično objavi, stavi u promet primjerke tuđeg autorskog djela ili interpretacije ili na drugi način javno saopšti tuđe autorsko djelo ili interpretaciju, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.“⁸ Međutim, ovo krivično djelo se goni po privatnoj tužbi, što isključuje slučajeve plagiranja u kojima autor proda svoj rad koji se objavi pod tuđim imenom.

Član 78 novousvojenog **Zakona o visokom obrazovanju** utvrđuje sankcije za plagiranje, što donosi poboljšanje u odnosu na prethodne zakone koji su prepuštali ovo pitanje statutima univerziteta: „Autorizovani rad (stručni, naučni ili umjetnički) za koji nadležni organ utvrdi da je plagijat smatra se ništavnim, kao i ocjene, nagrade, zvanja i titule koje je lice koje se koristi plagijatom steklo na osnovu takvog rada. Ustanova je dužna da proglasi ništavnim sve ocjene, nagrade, zvanja i titule koje je lice iz stava 1 ovog člana steklo na toj ustanovi, na osnovu takvog rada. Postupak utvrđivanja plagijata uređuje se statutom ustanove, u skladu sa posebnim zakonom.“⁹

Statut UCG predviđa mogućnost da se licu koje je steklo odgovarajući stepen obrazovanja i diplomu može odlukom Upravnog odbora, na prijedlog Senata, oduzeti stečeni stepen i diploma u slučajevima prevare ili obmane, uključujući i plagijat ili prisvajanja tuđeg autorstva, kršenja autorskog prava, ili druge neetičke prakse u pripremi magistarskog rada, doktorske disertacije ili drugih pisanih radova.¹⁰ Takođe, **Pravilima za izbor u akademska i naučna zvanja** propisana je mogućnost da se pokrene postupak za oduzimanje zvanja, ako se dokaže da naučni radovi na osnovu kojih je izvršen izbor predstavljaju plagijat, ili ako lice sa akademskim zvanjem prekrši Kodeks akademske etike. U tom slučaju, postupak treba da pokrenu Senat ili Vijeće organizacione jedinice Univerziteta.¹¹

Član 3. **Pravilnika o disciplinskom postupku i disciplinskoj odgovornosti** studenata Univerziteta Crne Gore reguliše šta se sve smatra povredom studentske dužnosti, ali ne pominje konkretno plagiranje radova kao povredu studentske dužnosti.¹² Iako plagiranje može biti smatrano „polaganjem ispita ili drugih provjera znanja na prevaran način“, ipak je neophodno da se ovaj vid akademske prevare eksplicitno uvrsti u Pravilnik kao teža povreda dužnosti, kojoj odgovaraju sankcije proglašavanja diplome ništavom ili trajno isključenje sa Univerziteta. Važno je primijetiti da u Pravilniku sankcije za sve povrede studentske dužnosti nisu klasifikovane, tako da se, na primjer za ometanje rada i reda u biblioteci, čitaonici, računarskoj sali može izreći ista kazna kao za recimo nedozvoljeno korišćenje sredstava i uređaja, ili pružanje pomoći za vrijeme polaganja ispita i drugih provjera znanja.

Član 81 Statuta Univerziteta „Mediteran“ predviđa se takođe oduzimanje stečenih kvalifikacija i diploma u slučajevima prevare ili obmane, uključujući i plagijat ili prisvajanje tuđeg autorstva“¹³

8 Krivični zakonik Crne Gore (“Službeni list RCG”, br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i “Službenom list CG”, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 40/2013 i 56/2013)

9 Zakon o visokom obrazovanju (Sl. List Crne Gore br. 44/14) čl. 78

10 Statut UCG, dostupan na: <http://www.ucg.ac.me/zakti/Statut.pdf>

11 Pravila za izbor u akademska i naučna zvanja

12 Član 3. Pravilnika o disciplinskom postupku i disciplinskoj odgovornosti studenata glasi:

Povredom dužnosti od strane studenta smatra se svako ponašanje na Univerzitetu odnosno organizacionoj jedinici Univerziteta koje predstavlja: nepoštovanje prava osoblja i drugih studenata; neprikladno ili nedolično ponašanje koje diskredituje Univerzitet odnosno organizacionu jedinicu Univerziteta; ispoljavanje vjerske, rasne i nacionalne netrpeljivosti i isključivosti; grubu povredu morala i pravila ponašanja, izazivanje ili učestvovanje u tuči, nanošenje uvrede osoblju, drugom studentu ili drugom licu koje tu službeno boravi; zlonamjerno uništenje ili oštećenje imovine; falsifikovanje, uništenje i oštećenje javnih i studentskih isprava; netačno davanje ličnih podataka, u cilju obmane; ometanje nastave i ispita, na bilo koji način; nedozvoljeno korišćenje sredstava i uređaja ili pružanje pomoći za vrijeme polaganja ispita i drugih provjera znanja; polaganje ispita i drugih provjera znanja na prevaran način; polaganje ispita za drugog; ometanja rada i reda u biblioteci, čitaonici, računarskoj sali; davanje, unošenje ili upotreba alkohola i narkotičkih sredstava.

13 Statut Univerziteta “Mediteran”, dostupan na: <http://unimediteran.net/fajlovi/odluke/StatutUniverziteta.pdf>

III Analiza stanja

CeMI je u publikaciji urađenoj u saradnji sa CGO "Politika borbe protiv korupcije u obrazovanju – efekti postojeće i preporuke za donošenje nove", iz 2010. godine otvorio pitanje plagiranja i predložio uvođenje softvera za provjeru autentičnosti akademskih radova. U studiji je konstatovano da „naperi nekih fakultetskih jedinica, koje su usvojili pravilnike koji regulišu odnos prema plagiranju, nažalost nijesu dovoljni da bi vodili unapređenju stanja po ovom pitanju“.¹⁴ Nakon objavljivanja ove studije, formulisana je mjera uspostavljanja softverskih rješenja za kontrolu plagijata na svim univerzitetskim jedinicama Univerziteta Crne Gore. Ova mjera je uvrštena i u Akcioni plan za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (2010-2012) i (2012-2014), kao i u Akcioni plan za borbu protiv korupcije u obrazovanju (2010 – 2012). Međutim, uprkos najavama sa Univerziteta Crne Gore, ova mjera i dalje nije realizovana. U 2013-oj godini, grupa studenata Asocijacija integriteta – formirana u okviru projekta „Studentska etička inicijativa“, koji je CeMI sprovodio, uradila je istraživanje na temu različitih formi akademske prevare. Kroz sprovedene fokus grupe sa studentima i anketno istraživanje, došlo se do zabrinjavajućih podataka o popularnosti plagiranja među studentima, i postojanja sivog tržišta akademskih radova. Iako je, u anketnom istraživanju, 72,5% studenata izjavilo da nikada nisu pribjegli plagiranju radova, čak 20,5% ili svaki peti student je smatrao da je kupovina akademskih radova česta pojava na Univerzitetu Crne Gore.¹⁵

Uprkos visokoj percepciji prisutnosti plagiranih radova i činjenici da je skoro jedna trećina studenata bar jednom prepisala dio akademskog rada ili cio rad, bez navođenja izvora, ni jedan slučaj plagiranja na sva tri univerziteta u Crnoj Gori nije sankcionisan, niti je oduzeta ni jedna diploma zbog plagiranog rada.

Kupovina akademskih radova „poklonjeno autorstvo“ je percipirano kao najčešća forma plagiranja, velikim dijelom iz razloga što „fabrike eseja“ rade neprikriveno na internetu i dostupni su u svakom trenutku. **Sivo tržište akademskih radova** je otvoreno prisutno na internetu, kroz desetine sajtova koji se hvale svojom profesionalnošću i tradicijom. Pored sajtova kao što su www.diplomski-radovi.com; www.maturskiradovi.net itd, oglasi za izradu seminarskih i drugih radova se nalaze u kopirnicama, Tender oglasima i na društvenim mrežama.

---

14 Studija praktične javne politike "Politika borbe protiv korupcije u obrazovanju – efekti postojeće i preporuke za donošenje nove", CeMI 2009 str.

52, dostupna na: http://cemi.org.me/images/dokumenti/studija_pjp.pdf

15 Istraživanje među studentima sprovedeno u decembru 2012, CeMI

www.seminarskiradovi.rs

ŠEST GODINA PRUŽANJA NAJKVALITETNIJE USLUGE U IZRADI SEMINARSKIH RADOVA
PROVERITE ZAŠTO SMO NAJBOLJI

O NAMA

Poslovanje studentij, absolventij, maturantij, diplomacij, dobri došli na saji namenjen za izradu stručnih radova: Brojni napisani seminarski radovi, diplomski radovi, master radovi, maturalni radovi, specijalistički radovi, kao i 6 GODINA ISKUSITVA I TRADICIJE, su dokaz uspešnog poslovanja našeg tima, koj je

[Detaljnije »](#)

ČITAONICA

Seminarski radovi, diplomski radovi, razna predavanja, kratko prepričane priče, skripte, puškice, projekti, eseji, tutonjati, informacije vezane za neke aktuelne teme, lektire... na ovoj stranici možete pronaći razne materijale! I TO NARAVNO BESPLATNO!!!

[Detaljnije »](#)

USLUGE KOJE PRUŽAMO

Seminarski radovi, kao i ostali radovi, se izrađuju po svim metodološkim i tehničkim pravilima pisanja stručnih radova. Cene izrade radova su okvirnog karaktera i zavise od težine teme i roka isporuke...

[Detaljnije »](#)

Druge forme plagiranja, kao što su **potpuni plagijat** i **djelimično parafraziranje**, se teže nalaze bez detaljne provjere samog rada. Međutim, u proteklih godinu dana, u regionu i u Crnoj Gori je otvoreno nekoliko afera koje uključuju ove vidove plagijata. Ozbiljne optužbe za plagiranje su upućene na račun¹⁶:

- sadašnje v.d. ministarke prosvjete i ministarke nauke za **kopiranje djelova tuđeg rada**;
- bivšeg direktora policije za **kopiranje djelova tuđeg rada i djelimično parafraziranje**;
- visokog partijskog funkcionera i asistenta na UCG za **potpuni plagijat** u jednom slučaju i **kopiranje dijelova tuđeg rada** u drugom slučaju

Karakteristično za ove slučajeve je da niti jedan od njih nije istražen do kraja niti je izrečena niti jedna sankcija. Jedina komisija koja je formirana za ispitivanje sumnje na plagiranje, zaključila je da nema pravnog osnova da donese odluku. Na ovaj način se, sa jedne strane urušava ugled visokih funkcionera na kojima će ostati sjenka sumnje da su plagirali svoje radove, a sa druge strane ohrabruju studenti da plagiraju pri izradi akademskih radova, jer nema posljedica za ovakvo ponašanje.

IV Primjeri dobre prakse

Jedan od najlakših i najpouzdanijih načina provjere, kao što smo prije istakli, su softveri za otkrivanje plagijata. Postoji nekoliko verzija softvera – u odnosu na baze koje su pretraživane možemo razlikovati tri tipa¹⁷:

1. Softver koji provjerava sličnost akademskog rada sa radovima unutar sopstvene baze podataka . Softveri ovog tipa mogu sadržati nekoliko desetina hiljada radova, a sadržaj rada koji se provjerava se upoređuje samo sa radovima koji su već unutar baze.
2. Softveri koji upoređuju akademski rad sa svim ostalim radovima dostupnim na internetu. Ovakvi softveri rade po principu klasičnog internet pretraživača, ali su obogaćeni sa dodatnim algoritmima koji omogućavaju lakšu pretragu sličnosti u tekstu.

¹⁶ Tekstovi Vijesti, Dana, CDM, Radio Slobodna Evropa

¹⁷ Ivana Jelavić "Plagijarizam i softveri za detekciju plagijata", Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, 2011, str.30

3. Softveri koji pri provjeri kombinuju sopstvene baze podataka sa radovima dostupnim na internetu.

U odnosu na jezike koje koriste, možemo razlikovati dva tipa softvera:

1. Softveri koji pretražuju akademske radove unutar istog jezičnog područja;
2. Softveri koji prepoznaju sličnosti između akademskih radova na dva jezika (najčešće je drugi jezik engleski).

Velika Britanija je jedan od pozitivnih primjera korišćenja softvera za provjeru autentičnosti tekstova. Softver Turnitin se trenutno koristi u 98% visokoškolskih ustanova i u preko 44% koledža, kao i u srednjim i osnovnim školama. Istraživanje o korištenju ovog softvera u Velikoj Britaniji je dokazalo da je provjera akademskih radova dovela do znatnog smanjenja neoriginalnih/plagiranih tekstova.¹⁸

Sem softverskih rješenja, formirana su i međunarodna udruženja za provjeru autentičnosti radova, kao što je COPE – Komitet za etiku izdavaštva. Cope je osnovan 1997. godine u Velikoj Britaniji a sada broji preko 9000 izdavačkih kuća i akademskih listova iz cijelog svijeta. Jedna od osnovnih funkcija COPE-a je da obezbjeđuje obuku izdavačima akademskih listova o prepoznavanju plagijata i uspostavi kontrolu kvaliteta akademskih tekstova.¹⁹ Jedno od najpoznatijih udruženja ovog tipa je WIPO – World Intellectual Property Organization koji štiti sve vidove intelektualne svojine. Ogranak WIPO-a kod nas je Zavod za intelektualnu svojinu Crne Gore.²⁰

Kimbel Biblioteka Coastal Carolina Univerziteta je razvila niz smjernica za prepoznavanje plagijata kako bi pomogla profesorima da uoče potencijalni plagijat na vrijeme. Izdvojićemo neke od preporuka, koje smo prilagodili našem jezičnom području:

Potrebno je obratiti pažnju na stil pisanja, jezik, rečnik, ton i gramatiku i uporediti ga sa onim kako student obično piše – ukoliko je rad iznad, ili ispod nivoa uobičajenog rada od tog studenta, postoji rizik da se radi o plagijatu:

- Jezik studenta se razlikuje od njegovog uobičajenog načina govora (npr. pisanje ekavicom, ukoliko student govori ijekavicom i obratno);
- Dijelovi, ili rečenice, nisu povezane sa opštim sadržajem rada. Studenti nekada samo ubace paragraf koji vezuje rad za zadatak temu;
- Zamjenice se ne slažu sa polom studenta koji je predao rad;
- Čudan tekst pri vrhu, ili pri dnu štampane stranice;
- Siva slova u tekstu, ili slova druge boje u odnosu na ostatak teksta, mogu ukazivati da je taj dio kopiran sa nekog sajta;
- Adrese internet stranica ostavljene na vrhu ili dnu stranice. Mnogo besplatnih eseja imaju linkove na kraju eseja, koje studenti ne primijete;
- Čudan ili loš format. Eseji koji su preuzeti sa interneta često imaju zaglavlja ili prorede koji nisu usklađeni;
- Pozivanje na čartove, grafike ili prateći materijal, koji nije sadržan u radu;
- Citiranje literature koja nije u posjedu fakultetske biblioteke, ili je iz druge zemlje;
- Citati iz bibliografije i citirana djela ne mogu biti provjerena;

---

¹⁸ Plagiarism.org: "A national strategy for addressing student plagiarism", str 3, dostupno na: http://www.turnitin.com/assets/2014-05-29_National_plagiarism_strategy_a_case_study.pdf

¹⁹ O COPE, dostupno na: <http://publicationethics.org/about>

- Neaktivni sajtovi koji su pobrojani u fusnotama ili bibliografiji;
- Svi citati dolaze iz knjiga koje su starije od 5 godina;
- Student ne može da sumira svoj rad, niti da odgovori na specifična pitanja vezana za rad.²⁰

Svako od prikazanih rješenja ima svoje nedostatke. Naime, u slučajevima kad je student plagirao iz izvora koji nisu dostupni u elektronskoj formi, softver je nemoćan. Kupovina akademskih radova i njihovo naručivanje je toliko usavršeno da je nemoguće prepoznati da je rad radio neko drugi. Međutim, kombinacija nekoliko ovih metoda može da znatno unaprijedi kontrolu i da preventivno djeluje na studente.

V Zaključak i preporuke

Kada govorimo o korupciji, nerijetko zanemarujemo akademsku prevaru kao njen javni oblik. Ako govorimo o korupciji u obrazovanju, prvo na šta pomislimo je davanje mita profesoru za bolju ocjenu, ali ne i prepisivanje, došaptavanje i plagiranje. Zanemaruje se aspekt izgradnje obrazaca ponašanja, usvajanje sistema vrijednosti koji prihvata prevaru kao legitiman vid suočavanja sa obavezama i dužnostima. Nije potrebno posebno istraživanje da bi se dokazalo da će student koji je prevarom polagao ispite ili kopirao radove drugih, u budućnosti biti spremniji da ponudi mito, zloupotrijebi položaj ili izvrši pronevjeru. Stoga, borba protiv korupcije treba da počne od jednog od najvažnijih činilaca za formiranje ličnosti – obrazovanja.

U Crnoj Gori plagiranje je regulisano zakonskim okvirom, ali ovaj zakonski okvir nije na adekvatan način prenešen na univerzitete, niti se aktivno primjenjuje. U proteklih 5 godina, koliko CeMI istražuje ovu temu, nije bilo slučaja sankcionisanja plagiranih radova. Regionalne afere sa slučajevima plagiranja akademskih radova, dotakle su i Crnu Goru i iskazane su ozbiljne optužbe na račun visoko pozicioniranih akademaca i funkcionera. Međutim, ni jedna od istraga u ovim slučajevima nije dovedena do kraja. Uvođenje softvera za provjeru radova, koje se na Univerzitetu Crne Gore najavljuje od januara 2013. godine još uvijek ostaje samo lijepo obećanje. U skladu sa predloženim najboljim praksama i analizi okvira za kontrolu plagiranja akademskih radova u Crnoj Gori, predlažemo sljedeće:

1. Da se u Pravilnik o disciplinskom postupku i disciplinskoj odgovornosti studenata uvede posebna odrednica za plagiranje, sa jasno definisanim sankcijama za ovaj prekršaj.
2. Da se Statuti svih univerziteta usklade sa Zakonom o visokom obrazovanju i da se njima jasno predvidi procedura za postupak utvrđivanja plagijata.
3. Da se na UCG i privatne univerzitete uvede višejezični softver za kontrolu plagiranja, a da se do njegovog uvođenja propiše obaveza korišćenja nekog od besplatnih softvera za provjeru autentičnosti.²⁰ Ovo se može postići propisivanjem semestarske kvote radova koji trebaju biti provjereni, metodom slučajnog uzorka.
4. Da se obuče profesori na univerzitetima o metodama otkrivanja plagijata.
5. Da se, u saradnji sa MIDT, razmotri mogućnost gašenja ili ograničavanja pristupa sajtovima na kojima se prodaju akademski radovi.
6. Da se slučajevi plagijata koji su prisutni u medijima detaljno provjere i, ukoliko se potvrdi da se radi o plagijatima, da se dotičnim osobama oduzmu kvalifikacije stečene plagiranjem.
7. Da se radi na podizanju svijesti studenata o štetnosti plagiranja i o njegovim posljedicama.

²⁰ Nekoliko besplatnih softvera je dostupno na sljedećoj adresi: <http://blueblots.com/tools/15-tools-for-checking-duplicate-content/>

8. Da se profesori uključe više u proces konsultacija oko akademskog rada studenta.

Bibliografija:

Primarni izvori:

- Istraživanje među studentima sprovedeno u decembru 2012. godine CeMI;
- Krivični zakonik Crne Gore (“Službeni list RCG”, br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i “Službenom list CG”, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 40/2013 i 56/2013);
- Pravila za izbor u akademska i naučna zvanja;
- Pravilnika o disciplinskom postupku i disciplinskoj odgovornosti studenata glasi;
- Statut UCG, dostupan na: <http://www.ucg.ac.me/zakti/Statut.pdf>;
- Studija praktične javne politike “Politika borbe protiv korupcije u obrazovanju – efekti postojeće i preporuke za donošenje nove”, CeMI 2009 str. 52, dostupna na: http://cemi.org.me/images/dokumenti/studija_pjp.pdf
- Zakon o autorskim i srodnim pravima (Sl. List Crne Gore br. 37/2011);

Sekundarni izvori:

- Academic Composition “Be ware the essay mills”, dostupno na <http://www.academiccomposition.com/beware-the-essay-mills/>;
- Biblioteka Univerziteta u Teksasu “Posljedice plagiranja”, dostupno na <http://www.lib.utexas.edu/services/instruction/learningmodules/plagiarism/consequences-transcript.html>;
- Definicija dostupna na sajtu Univerziteta: <http://www.lib.utexas.edu/services/instruction/learningmodules/plagiarism/>;
- Ivana Jelavić “Plagijarizam i softveri za detekciju plagijata”, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, 2011, str.30;
- Nekoliko besplatnih softvera je dostupno na sljedećoj adresi: <http://blueblots.com/tools/15-tools-for-checking-duplicate-content/>;
- O COPE, dostupno na: <http://publicationethics.org/about>;
- Plagiarism.org: “A national strategy for addressing student plagiarism”, str 1, dostupno na: http://www.turnitin.com/assets/2014-05-29_National_plagiarism_strategy_a_case_study.pdf;
- Plagiarism.org: “A national strategy for addressing student plagiarism”, str 3, dostupno na: http://www.turnitin.com/assets/2014-05-29_National_plagiarism_strategy_a_case_study.pdf;
- Tekstovi Vijesti, Dana, CDM, Radio Slobodna Evropa;
- The Harvard Crimson “Student’s Novel Faces Plagiarism Controversy”, dostupno na: <http://www.thecrimson.com/article/2006/4/23/students-novel-faces-plagiarism-con->

---

troversy-beditors/;

- The Staff & Educational Development Unit of the Nottingham University „Plagiarism and how to avoid it“, 2013, p. 10 dostupno na: <http://www.nottingham.ac.uk/csc/academic-integrity/references/academic-integrity.pdf>;
- www.ziscg.me/
- Yale College Writing Center: “Understanding and avoiding plagiarism”, dostupno na: <http://writing.yalecollege.yale.edu/> ;

Centar za monitoring i istraživanje CeMI

Adresa: Ul. Josipa Broza 23a, 81 000 Podgorica

e-mail: cemi@t-com.me

www.cemi.org.me